

Streszczenie

Temat: Wybrane podmiotowe i relacyjne uwarunkowania jakości związku intymnego par heteroseksualnych

Wstęp

Jakość związku intymnego pozostaje powiązana zarówno z właściwościami poszczególnych partnerów, jak i z procesami zachodzącymi między nimi. Związek tworzą dwie współzależne jednostki, dlatego jego uwarunkowania wymagają ujęcia diadycznego, które uwzględnia perspektywę obojga partnerów. Wiedza o znaczeniu wrażliwości przetwarzania sensorycznego dla funkcjonowania związków romantycznych jest natomiast wciąż ograniczona. Założeniem teoretycznym badania jest, że jakość związku pozostaje powiązana z czynnikami podmiotowymi i relacyjnymi, a zależności te mogą przebiegać za pośrednictwem innych zmiennych lub być przez nie modyfikowane. Wyniki badań mają wartość aplikacyjną i stanowią bazę teoretyczno-empiryczną przydatną w projektowaniu oddziaływań wspierających i terapeutycznych względem par.

Cel

Celem głównym badania jest empiryczna analiza podmiotowych i relacyjnych uwarunkowań jakości związku intymnego par heteroseksualnych w ujęciu diadycznym. Cele szczegółowe obejmują analizę powiązań cech osobowości, stylu przywiązania, wrażliwości przetwarzania sensorycznego, dopasowania osobowości partnerów oraz komponentów miłości (intymności, namiętności, zobowiązania) z jakością związku oraz ich znaczenia predykcyjnego. Obejmują też weryfikację roli intymności jako mediatora między stylem przywiązania a jakością związku oraz roli wrażliwości przetwarzania sensorycznego i fazy związku jako moderatorów analizowanych zależności, z uwzględnieniem płci jako zmiennej różnicującej diady.

Metoda

Badanie miało charakter przekrojowy i zostało przeprowadzone online za pośrednictwem ogólnopolskiego panelu badawczego Ariadna w styczniu i sierpniu 2023 roku. Objęto nim 163 pary heteroseksualne ($N = 326$), pozostające w związku od co najmniej sześciu miesięcy. Kobiety były w wieku od 18 do 74 lat ($M = 41,42$; $SD = 12,50$), a mężczyźni od 21 do 79 lat ($M = 44,11$; $SD = 12,35$). Staż związku wynosił od 0,67 roku do 56 lat ($M = 16,43$; $SD = 12,82$). Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy.

W badaniu wykorzystano następujące narzędzia: metryczkę autorską, Ten Item Personality Inventory (TIPI; Gosling, Rentfrow i Swann, 2003) w polskiej adaptacji Sorokowskiej i in. (2014), Kwestionariusz Stylów Przywiązaniowych (KSP; Plopa, 2008), Skalę Wysokiej Wrażliwości (Highly Sensitive Person Scale, HSPS; Aron i Aron, 1997) w polskiej adaptacji Bobrowskiej i Liberskiej (2023) oraz Kwestionariusz Intymność–Namiętność–Zobowiązanie (INZ; Wojciszke, 1995, 2005). Jakość związku, rozumianą jako poziom przystosowania diadycznego, mierzono Skalą Przystosowania Diadycznego (Dyadic Adjustment Scale, DAS; Spanier, 1976) w polskiej adaptacji Cieślaka (1989). Dopasowanie osobowości partnerów wyznaczono jako bezwzględną różnicę ich wyników w TIPI. Zastosowane narzędzia pomiarowe miały satysfakcjonujące wskaźniki rzetelności. Projekt uzyskał akceptację Komisji Etyki ds. Badań Naukowych przy Wydziale Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (nr 4/16.11.2021).

Weryfikację hipotez przeprowadzono dwuetapowo: w pierwszym etapie zastosowano analizy korelacyjne, w drugim – modelowanie strukturalne z wykorzystaniem modelu współzależności aktor–partner (Actor–Partner Interdependence Model, APIM), który umożliwia jednocześnie oszacowanie efektów aktora i partnera. Próbę wyodrębnienia faz związku podjęto za pomocą analizy skupień metodą dwustopniową (Two-Step Cluster Analysis), na podstawie nasilenia komponentów miłości.

Wyniki

Analizy korelacyjne wykazały, że jakość związku jest istotnie powiązana zarówno z czynnikami podmiotowymi, jak i relacyjnymi. Spośród cech osobowości najsilniejsze powiązania z jakością związku dotyczyły ugodowości i sumienności. Bezpieczny styl przywiązania był dodatnio, a style unikowy i lękowo-ambiwalentny ujemnie powiązane z jakością związku. Wszystkie komponenty miłości (intymność, namiętność i zobowiązanie) wykazywały dodatnie powiązania z jakością związku. Ogólny poziom wrażliwości przetwarzania sensorycznego nie był z nią istotnie powiązany, natomiast jej komponenty różniły się kierunkiem powiązań: głębokość przetwarzania była powiązana dodatnio, a nadmierna stymulacja ujemnie. Dopasowanie osobowości partnerów było istotne wyłącznie w zakresie sumienności (u kobiet i mężczyzn) oraz stabilności emocjonalnej (u mężczyzn). Im bardziej partnerzy byli podobni pod względem sumienności, tym wyższa była jakość związku. W przypadku stabilności emocjonalnej zależność miała kierunek przeciwny: wyższej jakości związku towarzyszyła większa różnica nasilenia stabilności emocjonalnej między partnerami.

Modelowanie strukturalne (APIM) wskazało na predykcyjne znaczenie ugodowości (efekt aktora u kobiet), sumienności (efekt aktora u mężczyzn) oraz bezpiecznego i unikowego stylu przywiązania, przy czym efekty aktora były silniejsze niż efekty partnera. Głębokość przetwarzania i nadmierna stymulacja były predyktorami jakości związku wyłącznie u kobiet (efekty aktora). Spośród komponentów miłości jedynie intymność okazała się istotnym predyktorem. Pełniła też funkcję mediatora między stylem przywiązania a jakością związku: całkowitego w przypadku bezpiecznego stylu przywiązania kobiet, a w pozostałych analizowanych ścieżkach częściowego. W przypadku unikowego stylu przywiązania kobiet rolę mediatora pełniła intymność ich partnerów. Wrażliwość przetwarzania sensorycznego mężczyzn moderowała zależności między stylem przywiązania

a jakością związku: jej wyższy poziom osłabiał siłę zależności dla stylu bezpiecznego (efekt partnera) i lękowo-ambiwalentnego (efekt aktora), co jest niezgodne z założeniami teorii różnicowej podatności na środowisko. Analiza skupień dała rozwiązanie dwuklastrowe, różnicujące badanych przede wszystkim ze względu na ogólne nasilenie komponentów miłości, i nie pozwoliła na wyodrębnienie jakościowo odrębnych faz związku. W związku z tym nie zweryfikowano hipotez dotyczących moderacyjnej roli fazy związku.

Wnioski

Uzyskane wyniki wskazują na wieloczynnikowy i diadyczny charakter uwarunkowań jakości związku intymnego. Duże znaczenie miały bezpieczny styl przywiązania i intymność, przy czym intymność pośredniczyła w zależności między stylem przywiązania a jakością związku. Dopasowanie osobowości partnerów miało ograniczone znaczenie i zależało od cechy. Wrażliwość przetwarzania sensorycznego okazała się istotna przede wszystkim na poziomie jej poszczególnych wymiarów oraz jako moderator u mężczyzn, przy czym kierunek moderacji był przeciwny do przewidywanego. Ze względu na przekrojowy charakter badania wyniki nie uprawniają do wnioskowania przyczynowego, a część efektów uzyskano w modelach o niezadowalającym lub granicznym dopasowaniu, co wskazuje na konieczność replikacji badań.

Słowa kluczowe: jakość związku, styl przywiązania, cechy osobowości, drażliwość przetwarzania sensorycznego, intymność, model APIM